

Participatiewet

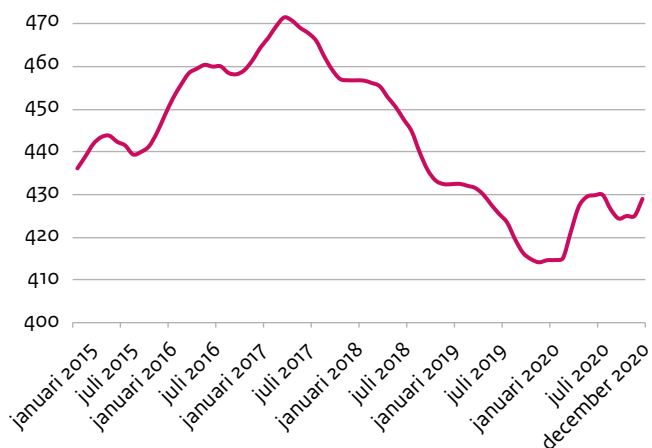
De Participatiewet heeft als doel zoveel mogelijk mensen naar werk toe te leiden. Iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet. Sinds 2015 vervangt de Participatiewet de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een groot deel van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong). De wet biedt gemeenten instrumenten om mensen met een arbeidsbeperking of mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen en te houden. De Participatiewet regelt ook dat gemeenten bijstand verlenen aan mensen die hun noodzakelijke bestaanskosten tijdelijk of blijvend niet kunnen dragen.

Deze factsheet geeft een cijfermatig beeld van de uitvoering van de Participatiewet in 2020. Daarmee beschrijft het de eerste ontwikkelingen tijdens de coronacrisis, die in maart 2020 begon. Deze editie behandelt ontwikkelingen op drie thema's: personen met een bijstandsuitkering, de ondersteuning door gemeenten in het algemeen en aan personen met een arbeidsbeperking in het bijzonder.

Personen met een bijstandsuitkering

Eind 2020 ontvingen in totaal 429 duizend personen een bijstandsuitkering (figuur 1). Dit aantal steeg in 2020 met ongeveer 14 duizend personen, een toename van 3,5% ten opzichte van eind 2019. De geleidelijke daling die sinds maart 2017 was ingezet, stopte eind 2019 rond 415 duizend. In maart en april 2020 steeg het aantal mensen in de bijstand aanzienlijk, met 6 duizend per maand. De opvolgende maanden vertoonden een stabiel beeld, met in augustus en september een daling van het totaal (-5.500). Deze daling werd in december nagenoeg teniet gedaan.

Figuur 1: Ontwikkeling aantal personen tot AOW-leeftijd met bijstandsuitkering, januari 2015 – december 2020 (x 1.000).

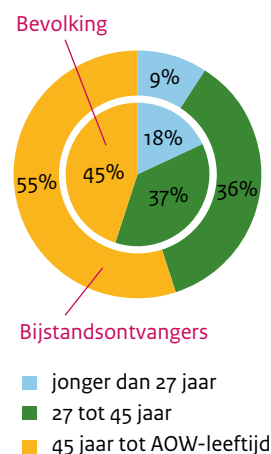

Bron: CBS

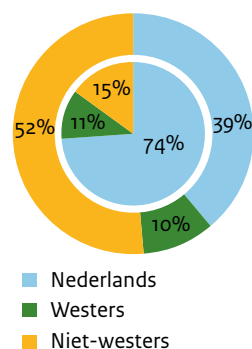
Meer mensen in de bijstand

De mensen in de bijstand vormen geen afspiegeling van de Nederlandse bevolking tussen 15 en 65 jaar oud. Vrouwen, mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en mensen ouder dan 45 zijn oververtegenwoordigd in de bijstand (figuur 2).

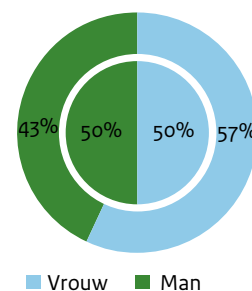
Figuur 2: Personen met bijstandsuitkering: verdeling naar leeftijd, migratieachtergrond en geslacht, december 2020.

Van alle mensen die in december 2020 bijstand ontvingen, was 55% ouder dan 45 jaar. Ten opzichte van eind 2019 is dit aandeel licht gedaald. Relatief gezien nam in 2020 vooral het aantal jongeren tot 27 jaar in de bijstand toe. Dit groeide met 12% (4.200). In absolute aantallen was de stijging onder 27 tot 45 jarigen groter, namelijk 6.340 (4%). Onder 45-plussers was de toename met 3.850 (2%) het kleinst.

Ruim de helft van de mensen met een bijstandsuitkering heeft een niet-westerse migratieachtergrond. De verdeling naar migratieachtergrond is de laatste jaren stabiel. In 2020 nam het aantal mensen met een niet-westerse migratieachtergrond in de bijstand met 8.760 toe. De toename onder mensen met een westerse achtergrond bedroeg 1.630, die onder mensen met een Nederlandse achtergrond 3.960.

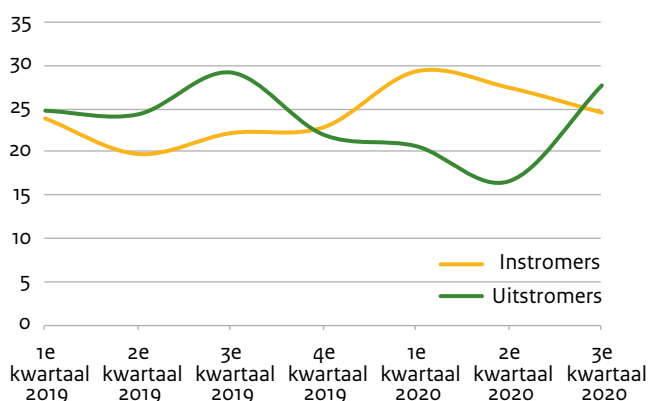
Van alle mensen die in december 2020 bijstand ontvingen, was 57% vrouw. Dit aandeel daalde in 2020 licht. Zowel relatief als in absolute aantallen steeg het aantal mannen (9.900) meer dan het aantal vrouwen (5.400).

Bron: CBS

In- en uitstroom belicht

Het aantal mensen met een bijstandsuitkering steeg gedurende de eerste drie kwartalen van 2020 door zowel een hogere instroom als een lagere uitstroom (figuur 3). Tot en met september 2020 stroomden 81 duizend mensen de bijstand in. Hiervan was een kwart herinstromer. Dat is iemand die binnen een jaar na uitstroom opnieuw een bijstandsuitkering ontvangt. In de eerste drie kwartalen van 2020 stroomden bijna 65 duizend personen de bijstand uit. Waar in 2019 de uitstroom vrijwel het hele jaar hoger lag dan de instroom, was dit beeld in de eerste helft van 2020 omgekeerd. In het derde kwartaal van 2020 steeg de uitstroom aanzienlijk. Dit gebeurt ieder jaar in het derde kwartaal omdat (vooral jonge) mensen een opleiding beginnen.

Figuur 3: Ontwikkeling instromers en uitstromers bijstand, eerste kwartaal 2019 – derde kwartaal 2020 (x 1.000).

Bron: CBS

Vooraf leeftijd is bepalend voor de kans op in- of uitstroom; beide nemen sterk af met de leeftijd. Onder jongeren (tot 25 jaar) in de bijstand is de in- en uitstroom het hoogst (tabel 1). Afgezet tegen het totaal aantal jongeren met bijstand in september 2020 is in de eerste drie kwartalen van 2020 meer dan twee derde ingestroomd (69%) en bijna de helft uitgestroomd (47%). Het verschil in percentage in- en uitstroom is kleiner tussen mannen en vrouwen, en tussen groepen met verschillende migratieachtergronden.

Tabel 1: In- en uitstroom bijstand naar leeftijd, migratieachtergrond en geslacht (percentage t.o.v. (sub)totaal aantal bijstandsgerechtigden september 2020), eerste tot en met derde kwartaal 2020.

	(Sub)totaal september 2020	Instromers	Uitstromers
Leeftijd			
Jonger dan 25 jaar	26.460	18.130 (69%)	12.560 (47%)
25 tot 35 jaar	72.670	25.390 (35%)	19.780 (27%)
35 tot 45 jaar	90.540	15.680 (17%)	13.490 (15%)
45 tot 55 jaar	110.070	12.830 (12%)	11.050 (10%)
55 jaar tot AOW-leeftijd	124.670	9.020 (7%)	7.850 (6%)
Migratieachtergrond			
Nederlands	166.110	34.530 (21%)	27.930 (17%)
Westers	40.380	8.070 (20%)	6.090 (15%)
Niet-westers	217.880	38.430 (18%)	30.690 (14%)
Geslacht			
Mannen	181.690	42.150 (23%)	32.890 (18%)
Vrouwen	242.730	38.910 (16%)	31.840 (13%)
Totaal	424.410	81.060 (19%)	64.720 (15%)

Bron: CBS

Aantal mensen met langdurige bijstand stabiel

Eind september 2020 bedroeg het aantal mensen dat langer dan twee jaar aaneengesloten bijstand ontvangt 300 duizend (tabel 2). Dit aantal is sinds 2018 vrij constant. Ruim 188 duizend mensen ontvangt langer dan vijf jaar achtereenvolgende bijstand. Oudere bestandsgerechtigden (vanaf 45 jaar) zijn hierin bovengemiddeld vertegenwoordigd: onder 45 tot 55-jarigen ontving 54% langer dan 5 jaar bijstand en onder 55-plussers was dit 64%. Van alle vrouwen in de bijstand ontvangt 47% meer dan vijf jaar achtereenvolgende bijstand. Onder alle mannen in de bijstand is dit aandeel 41%.

Tabel 2: Bijstandsuitkeringen naar duur: aandeel langdurig in de bijstand naar leeftijd, migratieachtergrond en geslacht, eind derde kwartaal 2020.

	Totaal aantal in bijstand	Waarvan twee tot vijf jaar bijstand (%)	Waarvan vijf jaar of langer bijstand (%)
Leeftijd			
Jonger dan 25 jaar	26.460	22%	1%
25 tot 35 jaar	72.670	35%	18%
35 tot 45 jaar	90.540	30%	40%
45 tot 55 jaar	110.070	25%	54%
55 jaar tot AOW-leeftijd	124.670	21%	64%
Migratieachtergrond			
Nederlands	166.110	24%	47%
Westers	40.380	22%	49%
Niet-westers	217.880	29%	42%
Geslacht			
Mannen	181.690	26%	41%
Vrouwen	242.730	26%	47%
Totaal	424.410	26%	44%

Bron: CBS

Ondersteuning naar werk door gemeenten

Gemeenten zijn voor een grote groep mensen het eerste aanspreekpunt voor ondersteuning bij het vinden en behouden van werk. Het gaat om mensen met en zonder uitkering, die hulp nodig hebben om mee te doen in de samenleving. Gemeenten bieden uiteenlopende participatie- en re-integratievoorzieningen aan mensen gericht op meedoen, het leren van vaardigheden of het opdoen van werkervaring. Daarnaast kunnen gemeenten structurele loonkostensubsidie, jobcoaches en beschut werk als re-integratievoorziening inzetten om mensen met een arbeidsbeperking met verminderde arbeidsproductiviteit naar een baan te geleiden.

Het cijfermatige beeld van dit deel van de uitvoering van de Participatiewet wordt gevolgd door het CBS. Vanaf begin 2019 is dit beeld inzichtelijker doordat meer soorten voorzieningen worden onderscheiden. Vanaf 2019 melden gemeenten ook of een voorziening wordt ingezet met het oog op participatie of re-integratie. Ook geven gemeenten een inschatting van het arbeidsvermogen van de personen die een voorziening ontvangen. Hier wordt in een volgende editie verder op ingegaan.

Minder voorzieningen gestart

De coronacrisis heeft een weerslag op de inzet van voorzieningen door gemeenten. In december 2020 boden gemeenten in totaal 236 duizend voorzieningen aan, dat is 4% minder dan een jaar eerder (tabel 3, middelste kolom). Deze daling trad niet in gelijke mate op bij alle typen voorzieningen. Zo lag het aantal lopende loonkosten-

subsidies eind 2020 14% hoger, terwijl het aantal participatieplaatsen een derde lager uitkwam.

De daling van het totaal aantal voorzieningen volgt vooral uit een daling in het aantal gestarte voorzieningen. Vergeleken met 2019 startten 17% minder nieuwe voorzieningen in 2020 (tabel 3, rechter kolom). Vooral voorzieningen als vrijwilligerswerk en participatieplaatsen startten minder. In 2020 begonnen in totaal bijvoorbeeld 1.900 mensen op een participatieplaats, tegen 4.900 in 2019: een daling van 61%. Een uitzondering vormde het type 'overige sociale activering', activiteiten waarmee mensen sociaal isolement voorkomen. Gemeenten startten in 2020 55% meer van dit type voorziening.

Tabel 3: Aantal ingezette re-integratie- en participatievoorzieningen naar type.

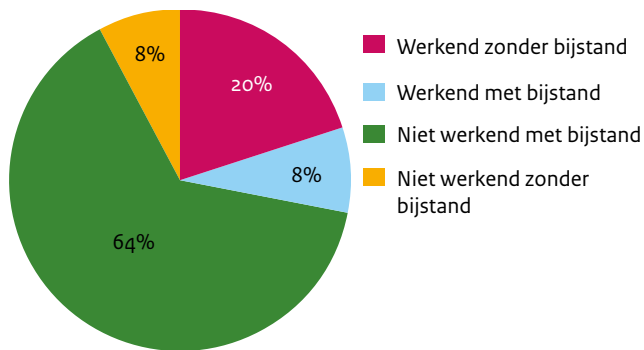
Type voorziening	Aantal lopende voorzieningen december 2020	Ontwikkeling startende voorzieningen 2020 t.o.v. 2019 (%)
Financiële compensatie		
Loonkostensubsidie	23.430	+1%
Participatiewet		
Forfaitaire loonkostensubsidie	2.600	-19%
Tijdelijke loonkostensubsidie	1.210	-42%
Werkplekken		
WIW/ID-baan	340	n.v.t.
Beschut werk	4.210	-16%
Participatieplaats	4.390	-61%
Proefplaatsing t.b.v. loonwaardebepaling	840	-19%
Overige werkplekken	12.570	-36%
Ondersteuning op de werkplek		
Jobcoach / begeleiding op de werkplek	13.450	-7%
Werkplekaanpassing	40	n.v.t.
Voorziening naar werk of participatie		
Coaching naar werk of participatie	76.820	-1%
Training / cursus / opleiding	27.240	-22%
Vrijwilligerswerk	21.590	-67%
Overige sociale activering	22.430	+55%
Faciliterende voorzieningen		
Vervoer en overig faciliterend	14.430	-29%
Anders		
Uitbesteed, onbekend en niet nader in te delen	10.380	-25%
Totaal	235.950	-17%

Bron: CBS

Minder mensen ondersteund

In december 2020 ondersteunden gemeenten ruim 171 duizend personen in het krijgen of behouden van een baan, 6% minder dan eind 2019. Het merendeel van de mensen ontving in die maand één voorziening (77%). Slechts 1% ontving vier of meer voorzieningen. Van de lopende re-integratievoorzieningen eind september 2020 zetten gemeenten 72% in voor bijstandsgerechtigden (figuur 4). De overige 28% van de voorzieningen wordt ingezet ten behoeve van niet-uitkeringsgerechtigde werkzoekenden (8%) en werkenden zonder aanvullende uitkering die ondersteuning nodig hebben (20%). Van de bijstandsgerechtigden die een voorziening ontvangen, ontvangt 71% twee jaar of langer een bijstandsuitkering. Dit komt overeen met het percentage langdurige ontvangers in de totale bijstandspopulatie. Van alle bijstandsgerechtigden ontvangt 29% hulp in de vorm van een of meer voorzieningen.

Figuur 4: Mensen met een re-integratievoorziening naar uitkeringspositie, eind derde kwartaal 2020.

Bron: CBS

De inzet van re-integratievoorzieningen verschilt tussen bevolkingsgroepen. Voorzieningen worden echter in gelijke mate verstrekt aan alle leeftijdsgroepen. Van alle mensen die in december 2020 door gemeenten ondersteund werden met een voorziening, heeft 48% een niet-westerse achtergrond en 42% een Nederlandse achtergrond. De man-vrouw verhouding onder ontvangers is 51%-49%. Mannen worden vaker ondersteund met de verschillende soorten loonkostensubsidie (70%) en jobcoaches (64%) en zij worden vaker geplaatst op werkplekken (57%). Vrouwen krijgen daarentegen vaker voorzieningen zoals scholing (54%), vrijwilligerswerk (63%) of andere sociale activering (56%).

Krijgen en houden van werk

In het eerste halfjaar van 2020 zijn ruim 30 duizend personen vanuit de bijstand gestart met een baan. Van deze groep ontving 42% (13 duizend) voorafgaand aan de baan een re-integratievoorziening, hetzelfde aandeel als in 2018 en 2019. Daarnaast startten tijdens de eerste helft van 2020 bijna 1.500 niet-uitkeringsgerechtigden met werken nadat ze in de maand ervoor met een voorziening van de gemeente werden ondersteund. Een maand na de start van de baan was 89% van de mensen die een voorziening ontving nog aan het werk.

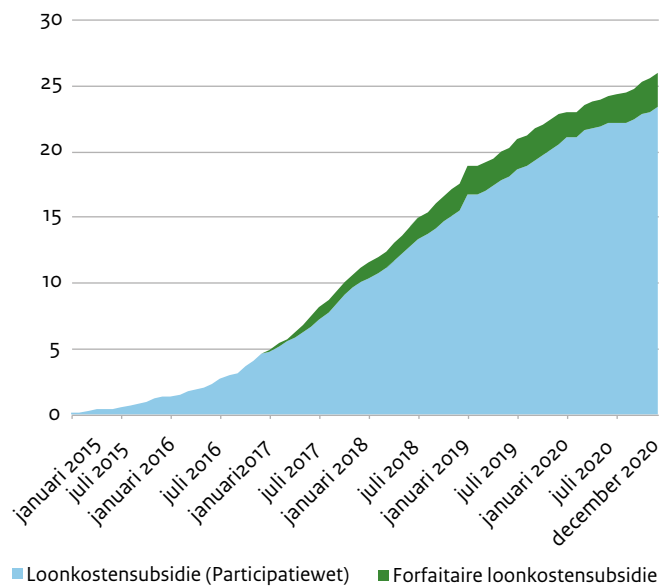
Ondersteuning voor mensen met een arbeidsbeperking

De Participatiewet biedt steun aan mensen met een arbeidsbeperking die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen. De instrumenten loonkostensubsidie, jobcoach en beschut werk worden vooral ingezet voor deze groep. Werkgevers ontvangen structurele loonkostensubsidie ter compensatie voor de verminderde productiviteit van de werknemer. De hoogte van de tegemoetkoming wordt bepaald op basis van een loonwaardeberekening voorafgaand aan de start van het dienstverband of wordt voor de duur van maximaal een half jaar op 50% vastgesteld (forfaitaire loonkostensubsidie). In deze periode wordt de uiteindelijke loonwaarde op de werkplek vastgesteld. Een jobcoach kan aanvullend de nodige begeleiding op de werkplek bieden aan de werknemer. Mensen met een beperking die meer begeleiding nodig hebben en onder aangepaste werkomstandigheden kunnen werken komen in aanmerking voor een beschutte werkplek.

Voorzieningen voor arbeidsbeperkten stijgen door

Sinds de invoering van de Participatiewet groeide de inzet van het instrument loonkostensubsidie gestaag. Deze groei zette ondanks de coronacrisis in 2020 onverminderd door. In december 2020 liepen 26 duizend loonkostensubsidies, waarvan 2.600 forfaitair – een stijging van bijna 14% ten opzichte van eind 2019 (figuur 5). Het aantal lopende forfaitaire loonkostensubsidies steeg mede omdat de maximale looptijd van dit instrument tijdelijk is verdubbeld naar een jaar.

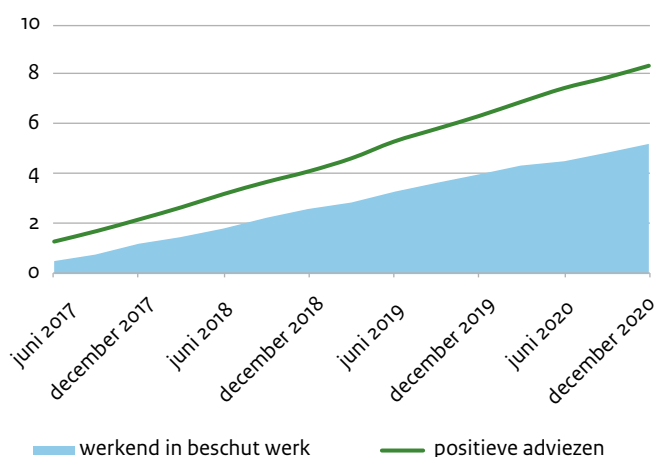
Figuur 5: Ontwikkeling inzet loonkostensubsidie, januari 2015 – december 2020 (x1.000).

Bron: CBS

In december 2020 liepen ruim 13 duizend trajecten waarin mensen met een arbeidsbeperking werden begeleid door een jobcoach. Dit aantal is in 2020 met 6% gestegen.

Figuur 6: Ontwikkeling beschut werk: totaal aantal positieve adviezen beschut werk en totaal aantal mensen werkend na positief advies, juni 2017 - december 2020 (x1.000).

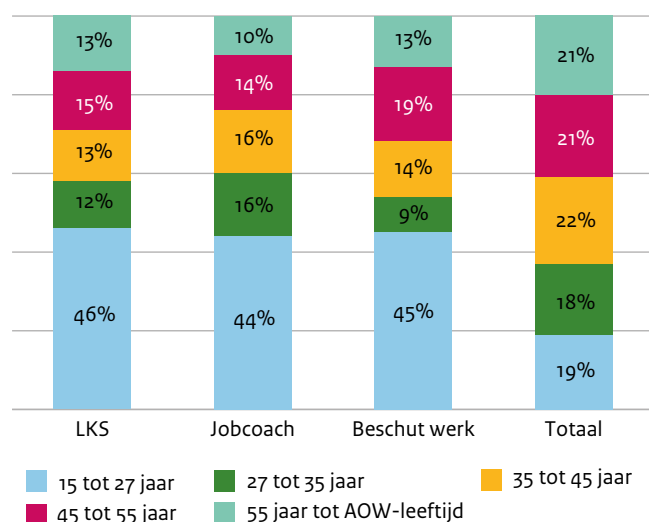
Bron: UWV Gegevensdiensten

Het aantal beschutte werkplekken is in 2020 met meer dan een kwart gestegen (figuur 6). Om in aanmerking te komen voor een beschutte werkplek is een positief advies van het UWV nodig. Volgens het UWV bestonden er eind 2020 5.198 beschutte werkplekken en waren er 8.343 positieve adviezen afgegeven.

Ontvangers voorzieningen Participatiewet

Loonkostensubsidie, jobcoaches en beschut werk worden relatief het meest ingezet ter ondersteuning van jonge mensen (45%, figuur 7). Ter vergelijking: van alle voorzieningen die gemeenten in december inzetten ging 19% naar jonge mensen. Ongeveer twee derde van deze drie voorzieningen in de Participatiewet (loonkostensubsidie, jobcoaches en beschut werk) werd ingezet voor mannen (respectievelijk 70%, 64% en 66%). Het grootste deel van deze voorzieningen ging naar mensen met een Nederlandse achtergrond (respectievelijk 68%, 65% en 64%).

Figuur 7: Inzet re-integratievoorzieningen naar leeftijd, december 2020.

Bron: CBS

Werk voor mensen met een arbeidsbeperking

De Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten heeft als doel mensen met een arbeidsbeperking aan een baan te helpen bij een reguliere werkgever. Diverse instrumenten van de Participatiewet (zoals loonkostensubsidies en jobcoaches) dragen daaraan bij. Een deel van de doelgroep van de banenafpraak valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Tabel 4: Aantal mensen werkend binnen de banenafpraak, op een interne plaatsing Wsw of een beschutte werkplek onder de Participatiewet.

	Eind 2018	Eind 2019	Medio 2020
Banenafpraak	112.763	119.587	116.431
Interne plaatsing Wsw	46.737	43.498	42.256
Beschut werk Participatiewet	2.542	4.004	4.488
Totaal	162.042	167.089	163.175

Bron: UWV Gegevensdiensten, Panteia

Medio 2020 werkten in totaal 163 duizend mensen onder de banenafpraak, in de beschutte omgeving van een sociale werkvoorziening (Wsw) of in beschut werk onder de Participatiewet (tabel 4). Ten opzichte van eind 2019 is dit aantal met bijna 4 duizend gedaald (-2%). De daling van het aantal mensen op een interne plaatsing in een sociale werkvoorziening (Wsw) is naar verwachting, omdat sinds de invoering van de Participatiewet er geen nieuwe mensen meer instromen. Het aantal werkenden onder de banenafpraak nam in de eerste helft van 2020 af als gevolg van de coronacrisis. De cijfers over de tweede helft van 2020 wijzen op herstel: 119.229 mensen werkten eind december onder de banenafpraak. Het aantal mensen dat op een beschutte werkplek onder de Participatiewet werkt steeg verder naar 5.198. Cijfers over de Wsw volgen in de zomer.

Eind 2020 stonden in totaal ongeveer 239 duizend mensen in het landelijk register waarin alle mensen staan die onder de banenafpraak vallen (doelgroepregister). Van hen had 50% (ruim 119 duizend) op dat moment een baan. Binnen het doelgroepregister vallen 95.520 mensen onder de Participatiewet. Eind 2020 was 47% (bijna 44.500) van deze gemeentelijke doelgroep aan het werk.

Bewerkingen door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op basis van (voorlopige) gegevens van:

- CBS: Bijstandsstatistiek en Statistiek Re-integratie Gemeenten
- UWV Gegevensdiensten: Factsheet Banenafpraak, Rapportage Beschut werk
- Panteia: Wsw-Statistiek

Aantallen boven 10.000 worden in de tekst op duizendtallen afgerond. Door afrondingsverschillen tellen aantallen en percentages niet altijd op tot het totaal.

Deze factsheet is een uitgave van:
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

© Rijksoverheid | Mei 2021